

DE ROSDOEK

NO 22

heemkundige studiekring
DE ACHT ZALIGHEDEN

D E R O S D O E K

Aflevering 22,
September 1981.

Redactieadres: Th. van der Aalst, Ganzestraat 17,
5527 CA Hapert, tel. 04977-1671.

Administratie: C.H.M.Witmer, Nijverheidslaan 16,
5506 EE Veldhoven.

Redactieteam:

Th.van der Aalst, Ganzestraat 17, Hapert.

H.Backbier, Heike 6, Vessem.

Mevrouw Th.Cools-Van Son, Antwerpsebaan 9, Knegsel.

Mejuffrouw C.J.M.Heeren, Wolfshoek 3, Knegsel.

H.Huijbers, Weverstraat 10, Steensel.

A.Kockx, De Pottenbakker 44, Veldhoven.

J.J.A.Smetsers, De Pottenbakker 4, Veldhoven.

De volgende Rosdoek verschijnt in december 1981.

Copy wordt ingewacht tot uiterlijk 1 november 1981
op het adres van de redactie.

VAN HET BESTUUR.

In het vorig nummer van de Rosdoek trof U onder dit hoofd een blanco blad aan. Door omstandigheden buiten iedere schuld ontbrak de tekst hiervoor bij de redactie, op het tijdstip dat het nummer moest verschijnen. Vandaar dat het bestuur thans iets meer te melden heeft.

Zoals U wellicht reeds opgevallen is, kende ons laatste nummer enkele artikelen van de buurkring "de Hooge Dorpen". Zulks had plaats na onderling overleg waarbij werd overeengekomen dat de Rosdoek als contactblad zal dienen voor de beide kringen.

Vanwege "de Hooge Dorpen" is mej. N.Heeren uit Knegsel intussen de redactieraad komen versterken.

Door deze gecombineerde uitgave kunnen we kennisnemen van elkaars activiteiten.

Bezoek aan deze activiteiten is over en weer bijna altijd mogelijk.

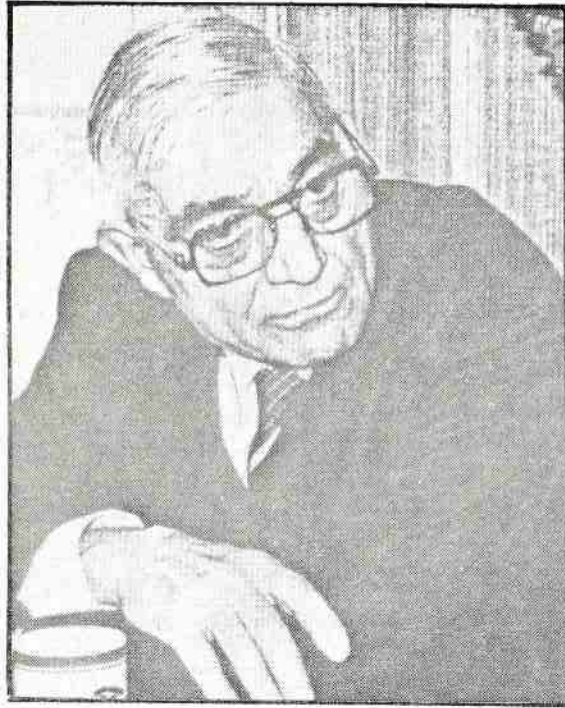
Onzes inziens een goede vorm van samenwerking.

De Statuten van onze Kring zijn onlangs voor notaris Hermans te Eersel verleden. De tekst is enigszins gewijzigd ten opzichte van de eerder in een algemene ledenvergadering aangenomen vorm. De wijziging betreft in het algemeen echter slechts redactionele aanpassingen en raken uiteraard niet het wezenlijke van het ontwerp, zoals dit is aangenomen. U kunt thans kennisnemen van de definitieve versie. Het aanvullend Huishoudelijk Reglement wordt inmiddels opgemaakt en Uw bestuur verwacht dit ter vaststelling te kunnen aanbieden in de eerstkomende jaarvergadering, begin 1982.

Zoals U verder in dit nummer zult kunnen lezen heeft de heer A.D.Kakebeeke op zaterdag 13 juni jl. afscheid genomen als lid van het bestuur der Stichting Brabants Heem. Door het stichtingsbestuur waren alle Kringen voor deze afscheidsbijeenkomst uitgenodigd.

Van ons bestuur was hierbij een grote deputatie aanwezig. Daar de heer Kakebeeke, naast het stichtingsbestuurslidmaatschap, ook vele jaren een actief bestuurslid van onze Kring is geweest, hebben wij onze reeds eerder uitgesproken dank voor zijn bijzonder vele verdiensten aan de Kring, nog eens nadrukkelijk herhaald. Welgemeend hebben wij deze dankwoorden daarbij met een klein stoffelijk blijk onderstreept.

Uw voorzitter,
Th.H.v.d.Ven.

BRABANTS HEEM NAM AF-
SCHEID VAN
A.D.Kakebeeke.

Eind mei van dit jaar werd ons kringlid Kakebeeke 65 jaar. Deze leeftijd was onder meer voor hem reden om te bedanken voor het bestuurslidmaatschap van Brabants Heem. Het stichtingsbestuur heeft deze gelegenheid aangegrepen om de heer Kakebeeke te bedanken voor al hetgeen hij drieëndertig jaar voor het Heem gedaan heeft. Op zaterdag 13 juni 11. vond dit afscheid plaats en wel in Eersel in zaal "de Lierhof" aan de Nieuwstraat.

Onze vice-voorzitter C.Cornelissen opende die middag met een kort woord de bijeenkomst waarbij hij mededeelde wat de bedoeling ervan was.

Vervolgens kreeg de voorzitter van Brabants Heem de Zeereerwaarde Heer H.Beex het woord. Hij haalde herinneringen op aan de begindagen, van de oprichting van het tijdschrift Brabants Heem. Hij verwees naar het stuk van Kakebeeke in het eerste nummer: "De wallen rondom de akkers". Hij roemde Kakebeeke die door zijn artikelen in het tijdschrift en zijn vele bestuursactiviteiten, lezingen, excursies, e.d., als de ideoloog van Brabants Heem.

Gedeputeerde drs. J.M. van der Hart haalde naar voren dat Kakebeeke de man was, die op de achtergrond hard werkte en ook zorgde dat anderen dit deden. Kakebeeke was de man die telkens en voortdurend opkwam voor het Brabants eigene. Hij roemde Kakebeeke omdat hij een groot stuk Kempische jeugd

heeft gevormd en hun belangstelling heeft bijgebracht voor de heemkunde en de archeologie. Hij heeft zodoende een bijdrage geleverd voor de toekomst van de beoefening van de heemkunde.

Hij sprak over de man die gelijktijdig generalist en specialist was op het gebied van de heemkunde en de archeologie. Johan Biemans heeft altijd een verhaal klaar. Deze keer een verhaal, sterk en onnozel, "zoals hij zelf zei" over het mirakel van St.Antonius.

Onze eigen voorzitter, Theo van de Ven, karakteriseerde de feesteling als de Jozef Weijns van Brabants Heem. Hij dankte hem nogmaals omdat "De Acht Zaligheden" zo heeft kunnen profiteren van de grote kennis, inzet en inventiviteit van de jubilaris.

U merkt dat er veel prijzende woorden werden gesproken over het vele werk dat Kakebeeke gedurende de afgelopen jaren heeft verzet. De verschillende sprekers werden afgewisseld door muziek van "ons huisorkest" Ut Muziek, o.l.v. Harrie Franken.

De jubilaris werd niet met lege handen naar huis gestuurd. Hem werd een exemplaar van het speciaal aan hem gewijd dubbel-nummer van het tijdschrift aangeboden. Hierin zijn artikelen opgenomen van 19 auteurs.

Zij behandelen zowat alle terreinen waarop de heer Kakebeeke in de afgelopen jaren actief is geweest en nog steeds is. Intussen hebt U dit dubbel-nummer reeds thuis gekregen en van deze artikelen kennis kunnen nemen.

Ten slotte dankte de scheidende A.Kakebeeke de verschillende sprekers. Hij wees de aanwezige bestuurders van heemkundekringen en verenigingen erop dat het verstandig is dat zij op tijd weten op te stappen om zo te voorkomen dat de zaak gaat verstarren. Het is belangrijk dat er geschikte opvolgers gezocht en opgeleid worden. Ook dankte hij iedereen voor de hem aangeboden attenties.

Hierna kon iedereen persoonlijk afscheid nemen.

De leden van onze kring hebben reeds enkele jaren geleden de heer Kakebeeke gefêteerd voor zijn werken binnen onze heemkundekring.

Ook mevrouw Kakebeeke werd bij dit feestelijk afscheid betrokken. Voor haar aandeel in het totaal ontving zij de ge-

bruikelijke bloemen.

Er was op die mooie zaterdagmiddag een hartelijke en gezellige sfeer, die de bijeenkomsten van Brabants Heem zo kenmerkt.

H.B..

ONZE EXCURSIE NAAR "DE GEELDERS" ONDER LIEMPDE.

Op zondag 26 april en zaterdag 9 mei jl. konden onze leden profiteren van een door het Bestuur van onze Kring georganiseerde excursie naar het natuurgebied "De Geelders". Gids was de heer Verhoeven uit Sint Oedenrode, die ook het vorig jaar bereid was, onze leden te begeleiden, toen bij een rondleiding door het meer oostelijk deel van het Dommeldal rond Sint Oedenrode.

In plaats van een direct bezoek aan de eigenlijke "Geelders" reden en liepen we met hem rond de woonkern Liempde. We zagen de drie akkercomplexen rond deze kern, die zich duidelijk door hoogte en gewassencultuur onderscheiden van de naar de Dommel toe sterk glooiende beemden en het overige landschap met zijn weelderige opstand van hoge "cannidassen", het populierenhout, zo geschikt voor de klompenindustrie. Wij benaderden de plaats aan de Dommel, waar de Karthuizers een vestiging van korte duur hebben gehad, en kwamen op de uithoek Kasteren langs de eeuwenoude duiventoren, aan wiens herstel juist bleek begonnen tussen onze twee excursies in.

De deelnemers aan de excursie van 26 april hadden guur weer doch troffen meer de bloei van de heesters; die van 9 mei hadden stralend voorjaarsweer en genoten meer van het jonge frisse gebladerte. Het was een goede gedachte, de mens van de erg eenzijdige dennen- en heide-cultuur te laten kennismaken van een streek, zo vlak bij hem, die enkele fundamentele zaken gemeen heeft met de Kempen (zandgrond en rivierbeemden) doch deze op een heel andere wijze in cultuur heeft kunnen brengen.

Th. van der Aalst.

ONZE SINT-JANSTOCHT 1981.

Zondagmorgen 21 juni jl. hield onze Kring haar jaarlijkse Sint-Janstocht vanuit Zandoerle, in de middeleeuwen een voornaam woongebied in onze Kempen.

Dit uitgangspunt wordt de laatste jaren telkens genomen, niet alleen omdat Sint-Jan-Den-Doper (feestdag 24 juni) de kerkpatroon is van het kerkdorp Oerle- ten slotte in Duizel ook een Sint-Jansparochie- maar de omgeving van Zandoerle heeft enige specifieke voordelen:

het is een oude woonkern en biedt zo de belangstellenden in haar omgeving een rijkdom aan behouden oude bestanddelen der kenmerkende begroeiing met vele inheemse plantenvariëteiten op de nog sporadisch in onze streek voorkomende karrewegen tussen oude akkers en in de houtwallen, waarvan er ook maar weinig in onze streek zijn overgebleven.

De vele vragen van de talrijke deelnemers bewezen de waarde van deze rondwandeling aldaar.

Gastvrij ontvangen tussen de kaartende buurtbewoners in het enige café "De Brink", gebruikten we zoals gewoonlijk koffie met kersenvlaai. Daarna beluisterden we de volkshumor, zoals Willem Iven deze overbracht vanuit zijn woonmilieu de Peel. Humor, die vrij-uit doch zonder te kwetsen de uit de volksmassa naar voren tredende personen als pastoors, bestuurders, ambtenaren en opvoedende ouders tot lijdend voorwerp heeft en de stille ongekunstelde ervaringswijsheid van de gewone volksmens naar voren brengt. Voor de liefhebbers: deze volkshumor is reeds en wordt nog meer vastgelegd in boek en plaat.

Voor gefinteresseerden in de geschiedenis van Zandoerle verwijzen we naar het ruim 160 bladzijden bevattende boekwerk "Geschiedenis van Oerle", samengesteld uit de publicaties van Meester Rijken, in de dertiger jaren nagenoeg de enige promotor van de lokale en streekgeschiedenis in het gebied van onze Kring.

Th. van der Aalst.

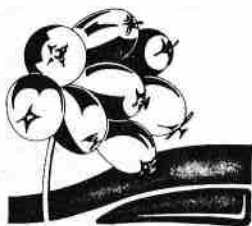
RUILABONNEMENTEN.

Van verschillende heemkundekringen ontvangt het bestuur, als ruilabonnement de kringperiodiek.

Het betreft de tijdschriften:

- Brieven van Paulus
- 't Gruun Buukske
- Heemschild
- Gemerts heem
- Met gansen trou
- de Runstoof
- de Waterschans
- Heemkronijk
- Actum Tilliburgis
- de kleine Meijerij
- d'Hûskes
- het oude land van Aarschot
- het Brabants Kasteel

Deze tijdschriften kunnen ter lezing worden opgevraagd bij de administratie.

heemkundige studiekring
de acht zaligheden

Nieuwe leden:

hr. C. de Kuijper te Veldhoven

hr. G.Zewald te Riethoven en

mevrouw Van Schoubroeck-Creyghton te Veldhoven.

ST. LUCIA EN STEENSEL.

Gedurende een aantal eeuwen heeft in de R.K. Kerk de heiligenverering in zeer hoog aanzien gestaan. Op zeer veel plaatsen ontstonden hierdoor bij hun jaarfeest bedevaarten. Steensel dat St.Lucia als patrones had en heeft, was een van die plaatsen. Op en rond haar naamfeest (13 december) kwamen honderden pelgrims van heinde en verre om haar te vereren. Dat St.Lucia overal in hoog aanzien stond blijkt uit het voorkomen van haar naam in de dagelijkse misliturgie in de canon na de consecratie. Onder keizer Diocletianus (omstreeks 300 n. Chr.) werd zij omwille van haar geloof gemarteld en op de brandstapel gezet. Later werd zij begraven in Syracuse onder de Byzantijnse basiliek en in de middeleeuwen werd zij een van de meest geliefde heiligen.

Zij werd speciaal aangeropen tegen bloedziekten, keel- en oogziekten. In de iconografie werd Lucia uitgebeeld met zwaard en wonde in de hals, met twee ogen op een schaal of met een palmtak en olielamp in de hand. Het oog als attribuut van St.Lucia steunt op de betekenis van haar naam: Lucia, de lichtende, de lichtdragende.

Naast de kerkelijke verering had Lucia ook in de folklore een grote plaats. Hierbij verschijnt ze in Zweden in vele huisgezinnen als de goede huisfee, met een zilveren blad overladen met "lussi-baksele". Ook werd zij aangeropen als beschermvrouwe der jonge liefde en werden er St.Luciabals gehouden. In het Friese en op Texel en Schiermonnikoog werden door de jeugd omgangen gehouden, zoals hier met vastenavond gebruikelijk was.

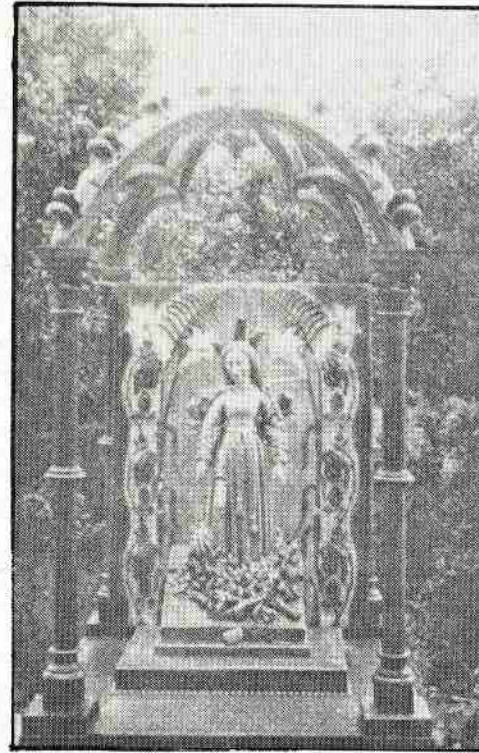
De speciale aanroeping van St.Lucia en de vele volksgebruiken rondom haar persoon vinden behalve in de betekenis van haar naam mede hun oorsprong in het feit dat de nacht voor haar naamfeest tot in de 16e eeuw gold als de langste van het jaar, waarna de dagen weer begonnen te "lengen". Dat de heiligenverering met de daarmee samenhangende bedevaarten tijdens de periode dat we in Brabant generaliteitsland waren doorging wordt duidelijk aangegeven in "Reize door de Majorij van 's-Hertogenbosch" van Dominee Hanenwinkel. Hij schrijft dan over de Kempen: "Het gebruik van bijgeloo-vige middelen tegen ongemakken des ligchaams is hier onbe-

grijpelijk: men heeft kwaade beenen, men geneest die met wijwater; heeft men den kinkhoest, men loopt naar Kasteren om uit een gewijd hoorntje te drinken; is men baguits (een Kempenlandsch woord betekende: de Engelse ziekte), men begeeft zich naar Riethoven of nog beter naar Meerveldhoven; hebben de kinderen Daauw-worm, men laat hen te Hoogeloon beleezen; heerst er de Roode-loop, men spoed zich terstond naar Steensel." In Casteren werd de H.Elisabeth aangeroepen, in Riethoven St.Anna, in Meerveldhoven O.L.Vrouw ter Eik, in Hoogeloon de H.Pancratius en in Steensel St.Lucia. Tot ver in deze eeuw en nu ook nog sporadisch werd door de Kempische katholieken in voorkomende gevallen een bedevaart gehouden naar deze plaatsen.

Over de verering van St.Lucia wordt in een aantekening in het parochiearchief uit het einde der 18e eeuw het navolgende vermeldt: "Den tweede Pinxte dag dedicatis van Steensel beide missen te Steensel, men segt waer dijnsdag de 1e misse sal sijn.

De tweede misse op 2e Pinxtdag in honorem St.Lucia pro Oblatis, de reliquie wort op deesen dag gekust, den 3e Pinxtdag wort de misse gesongen voor de gulde St.Lucia pro Oblatis." Verderop: "Den 13 Xbris (december) patrona van Steensel de eerste mis voor de gulde, en de 2e voor de gemeente en die tegenwoordig sijn pro Oblatis, int lof en de heele 8e (octaaf) wordt de reliquie gekust. Den volgende dag ook misse voor de gulde van S.Lucie, pro Oblatis en voor allen die present sijn, in de 2e misse om de menigte des volks, stelt men het offeren naer de misse. De heel 8e singende misse, men segt ook waer de toekomende Sondag de eerste mis sal sijn." (Deze laatste mededeling hield verband met het feit dat toen Steensel en Knegsel één parochie vormden en daarom werd op zondag om beurten de 1e en 2e H.Mis in elk van de plaatsen opgedragen). Gelijksortige aantekeningen vinden we in het parochie-archief gedurende de hele 19e eeuw terug. Ook tot voor ongeveer 25 jaar terug was zulks nog het geval. Tot die tijd is de verering van St.Lucia steeds in hoog aanzien blijven staan. Als het "Steensel-patroon" was, was de kerk overvol en gedurende het octaaf kwamen nog vele bedevaartgangers, die uit volle borst de liederen ter ere

van St.Lucia meezongen en na de H.Mis of het H.Lof de relikwie en haar beeltenis vereerden. Oud-Steenselnaren en familieleden brachten een bezoek aan Steensel en het was een echte "hoogtijdag".

Dat ook de neringdoenden hiervan profiteerden zal duidelijk zijn. De bekende kasteelijn Sjef Scheepers vond er zelfs de inspiratie in voor de navolgende advertentie:

Pluk vruchten van Uw werk
Ga bij St.Lucia ter kerk
Komt U daarvandaan
Leg dan bij Sjef de Jood
eens aan.

Onze alombekende Harrie Beex vond in St.Lucia de inspiratie tot het schrijven van zijn "Kempisch Liedje". Een drietal coupletten van een liedje over het Gilde St. Lucia van omstreeks 1920, genaamd "Gulde-Deuntje" luiden als volgt:

We zijn de roemloze oude guld
Van Steensel, diep in 't Brabantsland,
In mastbossen, op hei en zand
Zo grauw als maandagse zult.
Verduld, daar woont de guld!

Geen faam heeft ooit in ons vaan gestaan,
Toch heffen fier w'onze hoofden op,
De guld kan altijd toch trots gaan op
Haar eeuwenoude bestaan.
Verduld, die oude guld!

We zijn ook fier, zonder hovaardij,
Op ons banier, waarop levensgroot
-Er gaat toch niets boven vlammend rood-
Ons patronesse Lucy.
Verduld, hoe fier die guld!

Embleem voorstellende een Romeinse olielamp, dat door het gilde gebruikt wordt als brievenhoofd.

Dat er geen rode Lucia-draadjes meer zijn ter voorkoming van ziekten, zullen slechts weinigen betreuren. Dat de grootsere verering die St.Lucia gedurende al die honderden jaren hier gekend heeft met de omwenteling in de R.K. Kerk van een kwart eeuw geleden nagenoeg teloor is gegaan wel. Dit is niet alleen om godsdienstige redenen het geval, maar ook om maatschappelijke, want St.Lucia bracht ook de inwoners van Steensel, hun familie, en oud-Steenselnaren op die dagen bijeen en hierdoor werden familie- en vriendschapsbanden aangehaald.

Op dit moment wordt de viering van St.Lucia nog in ere gehouden door slechts enkele bedevaartgangers, terwijl het Gilde St.Lucia, samen met drumband "Kempengroen" met "Steenselpatroon" nog in vol ornaat ter kerke gaan. Dat haar aanzien in Steensel daarnaast toch nog enigermate leeft getuigt de naamgeving van de vorig jaar geopende R.K.Kleuter- en Basisschool: "Sinte Lucy".

P.S.

De beeltenis van St.Lucia wordt door drs. W.Th.Knippenberg in "Kultuurhistorische Verkenningen in de Kempen", D1.3, 1968 als volgt omschreven: Beeld; h. met boom 59 cm, zonder boom 54 cm; hout; ca. 1520 of XIX. St.Lucia op de brandsta-

pel met zwaard door hals; achter haar een boom. Staat: nieuw gepolychromeerd; een gedeelte van de brandstapel en de boom is vernieuwd.

Bronvermeldingen:

Archief parochie St.Lucia te Steensel en eigen archief
2) Brockhaus Enzyklopaedie 3) Winkler Prins 4) Katholieke encyklopedie 5) Friese volksgebruiken weerspiegeld in de Europese folklore van D.J. van der Ven 6) Tijdschrift "Brabants Heem" 7) Folkloristisch woordenboek van Nederland en Vlaams België van K. ter Laan.

H.Huybers.

VAN DE BOEKENPLANK:

Vennen in Noord-Brabant / door J.H. de Bruijn.

Uitgave: Bura Boeken, 1981. 150 p. ISBN 90-6404-007-9.
Prijs f 29,50.

Raad van Brabant: (inventarisatie van de archieven van de Raad van Brabant) / door W.M.Lindeman en Th.F. van Litsenburg, m.m.v. H.M.B.Jacobs. Dl. 1-6.

Den Bosch: Rijksarchief in Noord-Brabant, 1981. Prijs + f 100,--.

Wintelre: een vijftig jarige kerk en een kijkje in haar voorgeschiedenis / door Jos v.d.Heijden en Jo v.d. Biggelaar.

Uitgave: Heemkundekring "De Hooge Dorpen", 1981. 65 p.
Prijs f 6,50.

Te bestellen bij J.v.d.Biggelaar, Kerkstraat 7, Wintelre.

Van oorlog, overvloed en onvrede: herinneringen uit Brabant / door Cor Swanenberg. Uitgave: De Lijster, Maasbree, 1981.
Prijs f 27,90.

Volksvermaak in Reusel / door Wim van Gompel.

Uitgave: Heemkunde Werkgroep Reusel, 1981. 114 p. Prijs f 9,--.

(Bijdragen tot de kennis van het Reusels Heem; dl. 4).

Besteladres: F.Berting, Voorste Heikant 9, 5541 NR Reusel.

Dorp en stad in Limburg: ontstaan, ontwikkeling, bescherming en herstel van historische nederzettingen / met bijdragen van R.C.Hekker, F.W. van Voorden, J.F. van Agt e.a..

Uitgave: Walburg Pers, 1981. 159 p. Prijs f 29,50. ISBN 90-6011-020-X.

Om de molen en in de smids hoort men 't nieuws wat er is / samengesteld door Jos v.d.Heijden. Uitgave: Heemkundevereniging "De Hooge Dorpen", 1981. 20 p. Prijs f 2,50 excl. verzendkosten.

Besteladres: J.v.d.Biggelaar, Kerkstraat 7, Wintelre.

Verleden land, archeologische opgravingen in Nederland. Boek van de maand september 1981.

Meulenhoff, Amsterdam. Prijs f 27,50 (sept. 1981), daarna duurder.

H.Huybers.

DE NORBERTIJD VAN REUSEL.

Normaal gesproken hoort een bericht over de onthulling van een beeld niet tot de onderwerpen die in de Rosdoek behandeld worden. We willen echter een uitzondering maken voor een beeldje dat op 15 mei jl. werd onthuld op de Lensheuvel te Reusel door de burgemeester van Reusel P.Walboomers en de Abt van Postel.

Het beeldje stelt voor een norbertijn of witheer, die in zijn handen een perkamentrol heeft, waarmee de verkondiging van de blijde boodschap wordt gesymboliseerd, en een brood, waarmee de kunstenaar tot uitdrukking wil brengen dat de Witheren in het verleden steun en stoffelijke bijstand verleenden aan hen, die het nodig hadden.

Het beeldje werd ontworpen en vervaardigd door de Reuselse kunstenaar Frans Roymans, terwijl de uitvoering financieel mogelijk werd gemaakt door een gift van de plaatselijke

AMRO-bank. De onthulling vond plaats in het kader van het 10-jarig bestaan van de Heemkunde Werkgroep Reusel. De Witheren van Postel hebben een belangrijke rol gespeeld in de geschiedenis van de Kempen, zoals men heeft kunnen vaststellen uit de archieven. De band tussen Postel en Reusel was echter bijzonder groot. Want al vrij snel na de stichting van de abdij op het kruispunt van de handelswegen van Brugge via Leuven naar 's-Hertogenbosch en van Breda naar Keulen schonken edellieden delen van hun bezittingen onder Reusel aan het klooster te Postel.

Vooraf de schenking van Fastradus had de nieuwe abdij een financiële basis gegeven. Hij schonk nl. een derde deel van zijn onder Reusel gelegen goederen met het recht van vrij bestuur over diens weilanden en moerassen als ook tweederde gedeelte van zijn bosbezit. De edelman Arnoldus van Brabant schonk iets later al zijn Reuselse eigendommen aan het klooster. Andere edellieden volgden hun voorbeeld en zo geraakte heel het grondgebied van Reusel in handen van Postel.

Uit artikelen in de Rosdoek van de afgelopen jaren over de invloed van de verschillende abdijen in de Kempen is U bekend dat de kloosterlingen van Postel zich niet alleen bezig hielden met de zielzorg, maar zich ook toedeedden op de ontwikkeling van de landbouw. Zij legden moerassen droog, lieten grachten graven en dijken opwerpen en propageerden de vruchtwisseling op de vruchtbaar gemaakte gronden. Bovendien konden mensen, die niet in hun eigen onderhoud konden voorzien, en minderbedeelden driemaal per week aan de poort van het godshuis voedsel in ontvangst nemen.

Het beeldje, geplaatst vóór het Witte Huis op de Lensheuvel, dat een vroegere pastoor, regulier-kannunik Josephus van Geldrop ooit aankocht, is thans een bewijs van de contacten tussen Reusel en Postel en een herinnering aan het werken van de Witheren in de Kempen en in Reusel in het bijzonder.

Dit artikel is gebaseerd op de toespraak, die de burgemeester van Reusel, de weledelachtbare heer P. Walboomers, heeft gehouden bij gelegenheid van de onthulling van het beeldje.

De redactie hoopt dat het in de toekomst vaker mogelijk is om artikelen te kunnen plaatsen, die ingaan op de band tussen Postel en de Kempen.

H.B..

VAN PIETSNOT EN ANDERE GATHANNESSEN.

Het is een algemeen voorkomend verschijnsel dat namen veranderen in gewone woorden of anders geformuleerd dat eigenamen overgaan in soortnamen. Zo is het woord nicotine afkomstig van Jean Nicot, een Frans diplomaat uit de zeventiende eeuw, die de tabak in Frankrijk invoerde. Een sandwich dankt zijn naam (misschien) aan de graaf van Sandwich, die een wedstrijd gehouden zou hebben in 24-uur-brood-eten. Silhouet is gevormd naar Silhouette, die in 1759 minister van financiën was in Frankrijk en die men door middel van schaduwbeelden belachelijk maakte.

Dit verschijnsel tref je natuurlijk ook aan in het Kempisch dialect, al hebben wij dan geen illustere voorgangers die op deze wijze hun sporen hebben nagelaten. We willen hier een aantal gevallen bespreken van voornamen die hun oorspronkelijke karakter helemaal verloren hebben, dat wil zeggen dat ze niet meer gebruikt worden om een bepaalde persoon aan te duiden. In de meeste gevallen zijn de voornamen veranderd in spotnamen, schimpnamen of scheldnamen.

In het algemeen hebben deze namen een ongunstige gevoelswaarde gekregen.

De Kempenaar heeft er altijd bijzonder veel plezier in gehad te spotten met de H.Kerk, de pastoor, de bijbel en andere religieuze zaken. Dit blijkt uit allerlei liedjes en rijmpjes op godsdienstige aangelegenheden. De liedjes hebben vaak het karakter van parodieën. Hiervoor kunt U raadplegen Harrie Franken Lieder en dansen uit de Kempen, blz. 307 e.v. waar gesproken wordt over de wilde vespers. Wat betreft de rijmpjes kan ik hier volstaan met enkele voorbeelden.

Jezus zei tot zijn apostelen
Trek je broek uit en ga worstelen.

Pater noster
sloeg de koster
mee ne gieter
op zijn mieter.

Jezus zei tot zijn schare:
"Wat zullen we drinken, bittere of ouwe klare?"
"Ouwe klare", zeide zijne schare,
"Dan zullen we de bittere tot morgen bewaren".

De koning van Egypte
Had een ding dat wipte
Tussen zijn billen en zijn gat
Ra, ra, wat is dat? (antwoord: een paard).

Helemaal in deze sfeer worden in het dialect een aantal bijbelse namen toegepast. Als we van iemand zeggen dat hij "n'n bram" is, dan bedoelen we dat hij altijd haantje de voorste is. Bram is natuurlijk afgeleid van Abraham, de aartsvader, die zich wel op zeer slinkse wijze van mosterd voorzag, want slechts weinigen weten waar hij die haalde. Het is dan ook "n'n hillen bram", die daar achter komt. Ook Sara, de vrouw van Abraham, die beroemd was om haar schoonheid -zij verbleef dan ook enige tijd in de harem van een farao- en die nog op zeer hoge leeftijd haar zoon Isaak baarde, moet hier genoemd worden. Een onhandige vrouw of een vrouw die veel roddelt is "n saor".

Voorlopig verlaten we het Oude Testament nog niet, want ook Adam heeft zijn overigens niet al te fraaie sporen in het Kempisch dialect achtergelaten. "D'n adam is eruit" betekent dat men uitgeleefd is. "Vol adam zitten" betekent dat je je sexuele driften nauwelijks de baas kunt. Zoals U weet was ook de echte Adam in het paradijs geen brave jongen, die er bovendien voor gezorgd heeft dat wij nu allemaal op de aardbodem rondstruinen; voorwaar geen geringe opgave. Maar ook bij Adam is "d'n adam" er inmiddels uit.

Een "sibbediske, sebediske of siepetiske" is een dutselachtig, sloom vrouwspersoon. Zebedeus, de verre voorvader van ons "sibbediske", was de vader van Jakobus en Johannes. Alle drie waren het vissers. "Ne goliat" is in de Kempen iemand met weinig verstand. Goliat, een Filistijn uit Gat van uitzonderlijke grootte, was zo'n grote sukkel dat hij niet eens van de kleine David kon winnen.

Ten slotte kennen we nog drie werkwoorden die van bijbelse figuren afgeleid zijn. "Iemes judassen" betekent iemand erg gemeen behandelen. En inderdaad Judas was niet zo'n fijne kerel. Als men iemand flink door elkaar schudt of een eindje omhoog gooit noemt men dat "jonassen". Jonas werd in de buik van de bekende vis zo verschrikkelijk "gejonast", dat hij zowat de hele reis zat te "jeremiëren" (klagen), een bezigheid die Jeremias uitstekend verstond.

We gaan nu verder met namen die in de Kempen in het normale taalverkeer voorkomen. Hoewel Jan de meest voorkomende naam was in de Kempen, heeft die toch weinig mensen tot schimpen geïnspireerd.

Deze naam komt voor in de tamelijk onnozele bastaardvloek "jandomme" en als aanduiding voor een berooid persoon: "janbazzeloen" "Bazzeloen" betekent overhemd; we hebben hier kennelijk te doen met een persoon die te arm is om een jas te kopen.

De naam Piet komt er wat beter af met woorden als "zeurpiet, pietlut, pietsnot" en "n'n hillen piet" (een hoge mijnheer, meestal ironisch gebruikt). "Hij sti t'r vur pietsnot bij" betekent dat hij niet meehelpt. "Pietluttig" betekent klein-geestig of kleinzielig. Verder kennen we een vogeltje met de naam "kenorriepietje, terwijl men vroeger in Weebosch het woord "pietje" kende in de betekenis van snoepje.

"N'n hannes" (van Johannes) is een klungelachtige, onhandige sukkel. De volgende samenstellingen komen voor: slaoihannes, gathannes, kloothannes en snothannes. "Hannekemok" is de maag van een varken en "hannek" is de naam voor een kauw. In de kindertaal komt het woord "hannekemaon" voor, bijv. in het volgende rijmpje:

Hanneke Maon
Hoi 'n lééren bruukske aon
Hoi ne lepel pap gegeten
en z'n bruukske vol gescheten
Bah, Hanneke Maon

Ge meugt nooit nie mer naor grutjes gaon.

"N'n dórus" (van Theodorus) is een sukkel of sul. "Dirk" is een meer algemene aanduiding voor kerel, bijv. "ne flauwen dirk". "Diederik" ken ik alleen in de combinatie: "ne nutten diederik". "N'n houtere michiel" is een zeer mager persoon. "N'n driek" (van Hendrik) en "ne klaos" (van Nicolaas) zijn sulachtige personen. "N'n bartel" (van Bartholomeus) is een zeer levenslustige, ondeugende jongen, terwijl "ne góris" (van Gregorius) een onhandige jongen is. "Ne flip" (van Filipus) is een wat joviaal woord voor vrijer; "ne gladjanus" (van Adrianus) is een sluw en listig persoon; "ne giele" (van Giliam) is zeer onhandig; "ne zekere peer" (van Petrus)

is een zeer onverstoortbaar persoon; "ne goffert" (van Gotfried) ten slotte is een zeer ongemanierd heerschap. "Hij hi maneze (Manus) gezien" betekent dat hij dronken is en "Hij hi lammerde (Lammert) gezien" wil zeggen dat hij zeer lui is. In Steensel was het gebruik "gieltje begraven" bekend, dat het einde van de kermis inluidde. Men groef een gat in de grond en gooide daarin een lege portemonnee, waarna het gat dicht gemaakt werd. Tijdens deze werkzaamheden trok men aan de tak van een boom, wat het luiden van de doodsklokken voor moest stellen.

We besluiten de namen van mannelijke personen met de opmerking dat "ne kees" een grote kanjer is en dat "sjarel" voorkomt in de betekenis van mannelijk geslachtsorgaan".

Nu komen -tegen alle vormen van wellevendheid in- de dames aan de beurt. Zoals U ongetwijfeld weet was het vroeger in de Kempen het goede gebruik dat de echtgenote een paar meter achter de heer des huizes naar de kerk schreed.

"'n Trui" (van Geertruida)" is een sulachtige, domme, onnozele vrouw. Een veel gehoorde uitdrukking was "'n vuil trui" voor een smerige vrouw. Trui is ook een naam voor een koe en een roepnaam voor konijnen. "Mina" (van Wilhelmina) is de naam voor een vrouw in het algemeen, terwijl deze naam ook wel gebezigd wordt als roepnaam voor een geit. "'n Trien" is een sulachtige en op andere plaatsen meer een lompe, ongemanierde vrouw of wel een plompe meid. Van dit woord kennen we nog de samenstellingen "sukkeltrien" en "boerentrien".

Een vrouw die veel kletst (maar ook een man) wordt wel "ouw bet" genoemd (van Elisabeth). "Tantje betje" kennen we als eufemistische aanduiding voor menstruatie. Een sulachtige vrouw wordt wel "silie" (van Caecilia) genoemd of aangeduid met de samenstellingen "siliekont" of "siliekuuntje".

"Jen" wordt gebruikt voor een vervelende, negatief ingestelde vrouw, terwijl dit woord ook vrouw in het algemeen, zij het met een enigszins ongunstige gevoelswaarde, kan betekenen. De volgende samenstellingen ken ik: gieberjen, brasjen, smeerjen en morsjen. "hemsjenneke" is een verouderd woord voor hemdsknoopje en voor dubbeltje. "Jen" is mijns inziens afgeleid van Johanna, een naam die in de zeventiende eeuw in de Kempen voorkomt als Jenna. De naam Jen ben ik, overigens

nooit tegengekomen als variant van Johanna, wel als klankvariant van Jan. Misschien kan een van de lezers mij hier nader over informeren.

Een boomkar of mallejan noemt men in de Kempen wel een "marjan" (uit Maria Anna). "Mie" (van Maria) is de benaming voor de vrouw in het kaartspel; "miën" is een bepaald kaartspel.

We hebben een aantal voorbeelden besproken van voornamen die vele trappen op de maatschappelijke ladder gedaald zijn en tot spotwoorden gedegradeerd zijn. Dit komt misschien omdat namen vroeger -nu ook nog wel zij het in mindere mate- werkelijk iets te betekenen hadden, een symbolische geladenheid hadden, een wens inhielden, enz.. Het was dan ook uiterst simpel en doeltreffend iemand door middel van zijn naam te beledigen. Kinderen hebben dat ook altijd zeer goed begrepen, getuige het grote aantal kinderspotversjes op voornamen (maar ook op achternamen). We laten er hier tot slot enkele volgen.

Jan, m'ne man was horenziek
Midden in de week maar 's zondags niet
's Zondags ging ie 'n pintje drinken
's Maondags lag ie in z'n bed te stinken

Peer
Langeleer
Langelat
Poepgat

Bet
Slet
Waste d're mond
Mee kattestront

Daniël in de leeuwenkuil
Scheet in z'n broek en z'n gat was vuil

Trieneke van Heulen
Zat te speulen
Midden op de pad
Mee ne knikker in d'r gat.

DE GIJZELAAR.

Trien deej d'r was, lèk d'r moeder dè deej,
Mee 'n waasburd en heel ginne wringer.
Zo was 't altij gegaon: och, ze gaof niet zoveul
Um 'n mesien en die nuuwwetse dinger.

Mèr de ooievaor kwam er geregeld op tijd
En de rij begos aordig te lengen.
Zodè Trien zee: "Zeg Peer, ge moest toch de smed
Veur de was 'n mesien laote brengen!"

Zo stond nao 'n wèèk bij Triene in huis
'ne Miele mee 'n "centrifuuske".
Hij was netjes betaald, want 't geld lag er toch,
Pas gebeurd van 't geleverd vet kuuske.

Dè waasse èn dreuge, 't gaof wè te doen!
De buurt moest dè toch 's bepraote.
De een vond 't prachtig, maar 'n ander zee wir:
"Of dè 't nodig is? Och, ik zal 't zo mar laote!"

Wir 'n ander hâ ooit van 'ne geysier geheard;
"Centrifuge" kon ze hâst nie onthaauwe.
Zo kwam 't, dè ze zee: "Trien hee aon d'r mesien
'ne gijzelaar vaast laote baauwe..!".

M.Coppens.

Bovenstaand gedicht en dat op blz. 21 werden door de
heer M.Coppens voorgedragen tijdens onze kringbijeenkomst
in december 1980.

HELLIGE HAAI.

As den Himmel mar is lèk de hellige haai
'nen torre, 'n plein en 'n kruugske,
'n Gehucht mee 'n brink en in 't midden 'n pomp:
Ze gift watter zo n bietje, 'n spuugske.

As den Himmel mar is lek de hellige haai
Mee zo 'n strumke lèk 't Eersels rivierke,
Wa schaop mee 'nen scheper.. 'n eind verderop
Kuiert 'n pasteurke: hij bidt z 'n brevierke.

As den Himmel mar is lèk de hellige haai
Mee 'nen kerk, 'nen braauwer, 'ne meule,
'n Haaispoor, 'n ven, wa ekkers, 'n waai
En boere, die maaie en teule.

As den Himmel mar is lèk de hellige haai,
'n klôster, bruin paoters mee baorde,
'n Kapel in 't veld mee 'n klukske dè klept:
Mardie, as 't zo is: 'k zal er aorde.

M.Coppens.

LAAST VA ZAAIKMOEIERS.

Wéllie hebben al nen dag of virtien ommel laast van zaaikmoeiers, en dè's toch e kraus! Mee honderde, nee mee duzende kommen z'onder de plijnt' út. 't Is den urste keer zo lang ès wéllie in dees haus wone dèsse binne komme. Ge zallet nie begrèpe, mèr dè's 'n vüllighè. Ze kruipe in de kommer en in de keuke en in de kaas en in de kèlder en vendaog of mèrrege zitten ze ok nog in onze nest. Nondedju, wa zo ik dur nou toch tege moeten doewn. Ons Trien zi hil den dag, Peer, doede nou iejt on die zaaikmoeiers, en nou heb ik 'r al wa zout opgestrooid en ezèen opgegote, mèr't hollep gin verrekkenis. Ezondag ok, toen hoj ons Trien 'n vlaoj gebakke en in de kèlder gezet en toen ze ze saoves be de koffie on woo snèje toen wos't ènne zaaikmoeiersnest. Ons Trien zi, ge zoodt 'r èrrem zin van krège. En ze hebben ok al gezeed, go dan is ne Vevonderes, dur zallen ze wel teen en tander hebbe mèr dè sal ok wel nie aafdoewn. Giesterenaovend heb ik 'r nog ne moor heet wotter overgegote en dan gon d'r wel e stuk of ettelijk kepot mèr de grotsten hoap hedde nie. Mee hil bèrzies komme ze wir trug. Ge zoodt zegge wor komme ze nondedju vandon. Ik heb buite ok al is e gat gespaoid en is gekeke mèr ik kan ze nie vène. 't Zèn zo ommel van die klèen bruin zaaikmoeierkes. Ik zee ok al tegen ons Trien, hedde dan dik erregend wa zuujtighè ligge dur z'opaaf komme. Mèr ze hi gewonlek niks in haus és e pietje vur de jong ès 'r dik iemes kómt, en die zitten in pepierkes en dur komme ze toch niet opaaf. Ze zèn anders gerelleg want'r zaot 'r wel een in de kèlder in 'n romfles mee't dekseltje d'rop. Nèrgend blèven z'aaf. Ik heb ok al is gedocht, zoodt dik kanne zèn dè de grond zo nat is en dèsse durrum 'n drugger plèkske opzuujke. Ik weet 't nie. Ik weet ginne raad. Ons Trien moet de mik en de suiker en de boter en alles in ples-tiek draaie anders frèten z'alles op. Hedde nou toch ojt van zelève. Kèk daor, onder de plijnt, dur ziede ze, en dè zand dè daor li, dè hebben ze gelèk mee binne geslèpt. Ons Trien hi ok is 'n kars ongestokt, mèr dè hi toe nou toe ok nog nie gehollepe. Nou weet ik nog dèsse vruger bè ons taus ok is veul zaaikmoeiers hon en dè kwomp umdèsse vruger in ennen hoek achter't haus èltè op dezèllefde plak gonge ston

te pisse en zodoende kwommen ze dur op aaf. Onze vodder hi toen op den bond iejt gehold en in twee daog zaogde'r gin mir. Mèr bejons heb'oew dè nojt gedon. Dè doe ik èltè achter de skop of tegen de hennekooi en dur zitte hillemol gin zaaikmoeiers. Mèr nou zoodt kanne zèn dè'k on de zèejkant van't haus e paor wèke geleje wa gesmorst heb toen ik de put útgedon heb en dèsse zodoende nou binnen gekomme zèn. Ik weet 't nie, mèr dè kos't wellis zèn. Gedomme, dèjist, nou weet ik 't wir, want dur heb ik nog nen emmer umgestaote. Trien, we zallen dur buite wa suiker nergoje, dan zalle ze binne wel vort eweg blève. Want wa in diejen emmer zaot hebben z'ummers op en zou denke ze dèsshier binne nog meer kanne vène. Gedomme, dè'k dur nie irder on gedocht heb.

PIRKE.

Onderstaand artikel is door de heer J.Suijkerbuijk, assistent-archivaris bij het Streekarchivariaat Noord-Kempenland, opgesteld voor plaatsing in "Campinia", het driemaandelijks blad van het Streekarchivariaat.

Wij zijn de heer Suijkerbuijk erkentelijk voor zijn toestemming om zijn bijdrage eveneens in "De Rosdoek" te mogen opnemen.

(Red.)

DE "VEREENIGING".

Op 1 mei 1981 was het zestig jaar geleden dat de gemeente Veldhoven in zijn huidige vorm gestalte heeft gekregen. Dit gebeurde doordat per 1 mei 1921 de wet in werking trad, welke de samenvoeging van de toenmalige gemeenten Oerle, Zeelst en Veldhoven-Meerveldhoven regelde. Het voorstel tot samenvoeging bracht de gemoederen in de drie gemeenten danig in beroering. Dit blijkt vooral uit de notulen van de raadsvergaderingen, wanneer de vereniging van die drie gemeenten op de agenda stond. Hier werden interessante standpunten naar voren gebracht door de diverse raadsleden, waaruit toch ook de publieke opinie enigszins afgeleid kan worden.

Het begin van deze hele materie vormde een brief van het college van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant aan de gemeenteraden van die provincie d.d. 19 november 1919 1). Hierin wordt gesteld dat in het kader van bezuinigingsmaatregelen van de regering, overwogen moet worden om gemeenten met minder dan 3000 inwoners samen te voegen tot één gemeente. Door samenvoeging kan beter worden voldaan aan de eis van veelal kostbare sociale maatregelen. Ook de kosten van de interne huishouding van de nieuw te vormen gemeente zullen belangrijk minder zijn dan van twee of meer gemeenten apart. Aan de plaatselijke besturen wordt opgedragen om de mogelijkheden na te gaan van samenvoeging, daar zij uiteraard beter op de hoogte zijn van de plaatselijke omstandigheden.

Naar aanleiding van deze circulaire lanceert de burgemeester van Veldhoven-Meerveldhoven, de heer C.van Vroonhoven,

het voorstel om Veldhoven-Meerveldhoven samen te voegen met Zeelst en Oerle 2). Hij is van mening dat samenvoeging inderdaad kostenbesparend is en door de geografische ligging zijn voornoemde drie gemeenten, met elk een klein inwonertal, uiterst geschikt om met elkaar samengevoegd te worden. De burgemeester ontmoet echter van de raadsleden (nog) veel tegenstand. Men is fel gekant tegen vereniging met welke gemeente dan ook omdat de gemeente Veldhoven-Meerveldhoven volgens hen op dat ogenblik zeer goed zelfstandig kan bestaan en geen behoefte heeft aan uitbreiding. Combinatie met de door de burgemeester voorgestelde gemeenten zou zelfs een grote verzwaren van de financiële lasten met zich meebrengen voor de inwoners 3).

De gemeenteraden van Zeelst en Oerle denken daar in dit stadium van de besprekingen heel anders over. De raad van Zeelst is van oordeel dat samenvoeging voor Zeelst van groot belang is. De kosten van de gemeenteadministratie kunnen worden teruggebracht en de kosten voor de bouw van een nieuw raadhuis, waarvoor al plannen worden gemaakt, kunnen worden voorkomen. Door de geografische ligging is Zeelst inderdaad zeer geschikt om samengevoegd te worden met Oerle en Veldhoven-Meerveldhoven. Alle leden van de raad zijn dan ook voor de plannen die door de burgemeester van Veldhoven-Meerveldhoven naar voren zijn gebracht 4).

In Oerle is het al niet anders. Daar besluit de raad dat aan Gedeputeerde Staten moet worden meegedeeld dat het zelfs zeer wenselijk is om met één of meerdere gemeenten te worden samengevoegd. De financiële positie van Oerle is niet zo rooskleurig en de draagkracht van de bevolking gering. Er wordt wel aan toegevoegd dat er rekening gehouden moet worden met de wens van de raad om met Veldhoven en/of Zeelst verenigd te worden. Oerle had reeds gezamenlijke belangen met deze gemeenten. Zo bestond er al een stoomzuivelfabriek voor de drie gemeenten en een gezamenlijke brandstoffencommissie 5).

De plannen van burgemeester Van Vroonhoven ondervinden derhalve tot op heden weinig weerstand in Oerle en Zeelst maar des te meer in zijn eigen gemeente. In tegenstelling tot de beide andere gemeenten staat deze zaak nog verscheidene malen op de agenda van de raadsvergaderingen van Veldhoven-Meerveldhoven

in het voorjaar van 1920. Burgemeester Van Vroonhoven doet er alles voor om de raadsleden ervan te overtuigen dat combinatie met Oerle en Zeelst noodzakelijk is en de inwoners van Veldhoven-Meerveldhoven zeer ten goede zal komen. De raad zou er spijt van krijgen als ze de plannen niet steunt. Bij de verdediging van de plannen krijgt hij het echter zwaar te verduren. Het lid Van Lippen wijst op de slechte toestand van de weg Oerle-Blaarthem en nog andere wegen onder Oerle. Opknappen hiervan zou dan mede door de Veldhovenaren bekostigd gaan worden. J. Bazelmans merkt op dat de hoofdelijke om-slag in Zeelst zeer laag is in vergelijking met de andere gemeenten. W. van Sambeek zegt dat de bevolking ook niet erg gelukkig is met de voorgestelde combinatie. Toch heeft de burgemeester succes met zijn pleidooi. Een eerste stemming op 31 maart 1920 wijst uit dat er drie leden vóór zijn, te weten A. Coppelmans, J. Bazelmans en F. van Dommelen. Tegen waren J. Elzen, J. van Lippen en W. van Sambeek. Het lid W. Bazelmans stemde blanco (6). De burgemeester deelt de uitslag van deze stemming mee aan het college van Gedeputeerde Staten. Ter toelichting schrijft hij nog dat de tegenstemmers bang zijn dat Veldhoven de beide andere gemeenten zal moeten onderhouden en dat dit indruist tegen het belang van de Veldhovenaren, terwijl de raadsleden zijn gekozen om de belangen van hun kiezers zo goed mogelijk te behartigen. Toch is de meerderheid van de raad eigenlijk vóór vereniging, zo gaat de burgemeester verder. Immers het raadslid dat blanco heeft gestemd kan tot de voorstemmers gerekend worden. Bovendien wijst hij er nog op dat de meerderheid van het college van B. en W. vóór is, namelijk wethouder Coppelmans en hijzelf (7).

De volgende vergadering waarin dit hete hangijzer weer uitvoerig aan de orde komt is op 19 juli 1920. De voorzitter brengt een brief van Gedeputeerde Staten ter tafel die nogmaals op de voordelen wijst van samenvoeging van de drie gemeenten. Het lid W. van Sambeek meent nog steeds dat samenvoeging alleen in het belang is van Zeelst en Oerle en niet van Veldhoven-Meerveldhoven. Ook de anonimiteit waarin het dorp terecht zal komen en de belangenstrijd tussen de drie dorpen achthij niet bevorderlijk voor het wel en wee van de gemeente. Wethouder Coppelmans ziet echter meer voor- dan na-

delen, vooral op financieel gebied.

In deze vergadering blijkt dat het lid W. Bazelmans, die in een eerder stadium blanco heeft gestemd, inmiddels tot de voorstanders is toegetreden. De meerderheid van de raad is nu vóór vereniging van de drie gemeenten (8).

Op 3 augustus 1920 wordt het "Wetsontwerp tot vereeniging der gemeenten Veldhoven en Meerveldhoven, Zeelst en Oerle" door het college van Gedeputeerde Staten naar de drie gemeenten gestuurd. (9).

Het wetsontwerp bestaat uit 11 artikelen en een memorie van toelichting. In het eerste artikel wordt bepaald dat de gemeenten Veldhoven en Meerveldhoven, Zeelst en Oerle verenigd worden. De naam van de nieuwe gemeente wordt Veldhoven. In het tweede artikel wordt bepaald dat alle rechten, bezittingen en verplichtingen overgaan op de nieuwe gemeente Veldhoven. Dit houdt onder meer in dat de bezittingen van de burgerlijke armbesturen van de drie voormalige gemeenten ook overgaan op het armbestuur van de nieuwe gemeente. Na een aantal artikelen waarin zaken als de tenaamstelling, verkiezingen voor de gemeenteraad, de door het Rijk jaarlijks uit te keren som per hoofd van de bevolking, het zgn. "koppengeld", bepaald op f 1,75 en de militie aan de orde komen, wordt in artikel 10 bepaald dat de burgemeesters en de ambtenaren van de drie voormalige gemeenten wachtgeld krijgen, dat gelijk is aan het bedrag van hun laatst genoten salaris en dat voor een periode van 10 jaar. Als ze een openbare betrekking aannemen, waarin ze een lager salaris genieten dan zal dat salaris met het wachtgeld worden aangevuld tot het bedrag dat ze in hun oude baan verdienden. Deze regeling geldt tevens voor diegenen die in die periode van tien jaar hun pensioengerechtigde leeftijd bereiken. Ook hun pensioenen zullen worden aangevuld. Artikel 11 ten slotte bepaalt dat de wet met ingang van 1 mei 1921 in werking zal treden.

In de memorie van toelichting wordt gesteld dat de gemeenten Veldhoven en Meerveldhoven, Oerle en Zeelst samen een natuurlijk geheel vormen. De aard en opvattingen van de inwoners zijn nagenoeg gelijk. Daarom wordt vereniging van deze drie gemeenten voorgesteld, mede uit oogpunt van het algemeen be-

lang, dat verbonden is aan de vereenvoudiging van de drie administraties en aan de economische en sociale verzorging van de betrokken gemeenten.

Dit eerste wetsontwerp moet volgens de oude gemeentewet van 1851 worden voorgelegd aan de gemeenteraden en aan een speciale commissie, gekozen uit de plaatselijke bevolking. Deze beide lichamen moeten hun oordeel geven over het ontwerp, waarna de bevindingen aan het college van Gedeputeerde Staten meegedeeld moeten worden, die het daarna aan de minister van Binnenlandse Zaken zal voorleggen, met haar advies. In Veldhoven-Meerveldhoven kwam de speciale commissie het eerst bijeen en wel op 11 augustus 1920, nauwelijks een week na het versturen van het wetsontwerp. Dit is niet zo verwonderlijk daar burgemeester Van Vroonhoven, spoed achter de zaak wilde zetten en in ieder geval de voorgestelde datum van inwerkingtreding, 1 mei 1921, wilde aanhouden. In een brief aan Gedeputeerde Staten schrijft hij dat de plaatselijke bevolking zeer onverschillig staat tegenover deze zaak en dat zijn bestuur de kiesverenigingen in Veldhoven en Meerveldhoven "plat heeft moeten lopen" om ze te bewegen tot het oproepen van een vergadering, waarin de kandidaatstelling kon worden besproken voor de samenstelling van de speciale commissie. De met moeite bijeen geroepen vergadering werd bovendien slecht bezocht. Uit Veldhoven kwamen 159 kiesgerechtigden en uit Meerveldhoven 130.10). Uit hun midden werd dan toch de speciale commissie gekozen, die moest gelden als een doorsnede van de plaatselijke bevolking.

De volgende leden werden gekozen:

A.Castelijns, M.Moeskops, J.H.Smets, M.Elsen, J. van Hapert, J.Lodewijks en H.Platteel. Voorzitter was burgemeester C. van Vroonhoven 11).

Een aantal leden beklagen zich al bij de aanvang van de vergadering dat ze over te weinig gegevens beschikken, om alle voor- en nadelen tegen elkaar af te wegen. De voorbereidings-tijd is duidelijk te kort geweest. De voorzitter zegt echter over alle gegevens te beschikken en dat de leden zich maar tot hem moeten wenden, als er iets niet duidelijk is.

Het lid Smets twijfelt aan de gelijkheid van de bevolking van de drie gemeenten, zoals dit staat in de memorie van toe-

lichting. De voorzitter antwoordt hierop dat er inderdaad verschillen zijn in de beroepen (Oerle heeft een bijna uitsluitend agrarische bevolking en in beide andere gemeenten is naast het boerenbedrijf ook veel nijverheid), maar naar zijn mening zijn aard en politieke gezindte toch gelijk. Veel aandacht in de vergadering krijgt de in het wetsontwerp voorgestelde naam van de nieuwe gemeente nl. Veldhoven. Een aantal leden zou graag de naam gewijzigd zien in Meerveldhoven. Volgens het lid Van Hapert is dit taalkundig gezien beter geschikt, daar Veldhoven na de vereniging "meer dan Veldhoven" is. Bovendien zal de te verwachten uitbreiding zich rond de tegenwoordige parochie Meerveldhoven concentreren. Een stemming wijst ten slotte uit dat drie leden voor de naam Meerveldhoven zijn en drie voor de naam Veldhoven. Eén lid stemt blanco omdat hem de naam weinig interesseert, welke laatste mening door de voorzitter wordt gedeeld.

Het lid Van Hapert merkt verder nog op dat het hem bevreemdt dat nog in december jl. twee nieuwe burgemeesters zijn benoemd, zowel in Zeelst als in Oerle. Dit getuigt volgens hem van weinig doorzichtig beleid, daar in november de eerste circulaire over mogelijke vereniging van gemeenten door het college van Gedeputeerde Staten was verstuurd.

Vervolgens worden nog enige details van het ontwerp besproken. Toch heerst er de algemene opvatting dat vereniging wellicht niet meer tegen te houden zal zijn. Het lid Castelijns hoopt dan ook dat de gemeente tot aan de vereniging geen grote financiële uitgaven meer zal doen.

Ten slotte wordt overgegaan tot een stemming. Voorstanders van de vereniging zijn de leden Lodewijks, Castelijns en Van Hapert. Het lid Smets is tegen omdat hij bang is dat in de toekomst de belangen van iedere gemeente niet zo goed behartigd kunnen worden. De leden Moeskops en Elsen zijn tegen omdat zij een en ander niet goed genoeg hebben kunnen beoordelen, daar alles zo vlug wordt afgedaan. Het lid Platteel ten slotte is ook tegen de vereniging omdat hij vreest dat één van de gemeenten "het kind van de rekening" zou kunnen worden. Men is wel unaniem van mening dat het moeilijk zal worden om de vrede tussen de drie dorpen te bewaren. De burgemeester deelt de uitslag van de stemming mee aan het college van Gedeputeerde Staten.12). Hij schrijft er tevens bij dat de redenen van de tegenstemmers "zeer gezocht" en "niet

zwaarwichtig" zijn. Volgens hem staat de bevolking totaal onverschillig tegenover deze materie en daarom moeten de uitspraken van de commissieleden als zuiver individueel worden opgevat en niet als doorsnede van de plaatselijke bevolking.

In Zeelst kwam de speciale commissie op 11 september 1920 bijeen. Onder voorzitterschap van burgemeester J.J.Wintermans, bestond de commissie uit de leden Th. van den Berk, H. van den Boomen, H.Janssens, G.Donkers, F.J.J.Bazelmans, M.C.Toonders en L. van Helmond. 13).

Alle commissieleden zijn tegen de voorgestelde combinatie van de drie gemeenten. In het uiterste geval zouden een aantal leden wel voorstander zijn van combinatie van Zeelst met Meerveldhoven, maar vooral combinatie met Oerle wijst men ten stelligste af. De redenen die hiervoor opgegeven worden, zijn van uiteenlopende aard. Een aantal leden zijn van mening dat het raadhuis in Oerle zal komen en dat vindt men bezwaarlijk, vanwege de afstand. Ook denkt men dat Zeelst als fabrieksplaats onmogelijk in goede harmonie met de landbouwbevolking van Oerle kan samengaan. Tussen de inwoners van Zeelst en Meerveldhoven daarentegen is al een goede verstandhouding. Toch zou men het liefste zien dat Zeelst zelfstandig blijft.

Mochten de plannen toch doorgaan, dan wil men wel dat de nieuwe gemeente Zeelst zal gaan heten. De voorzitter steunt dit voornemen omdat Zeelst vlakbij Eindhoven ligt. Vervolgens wordt nog ingegaan op de financiële consequenties. De financiële positie van de gemeente is momenteel zeer slecht en men is verdeeld of combinatie wel het gewenste financiële voordeel met zich mee zal brengen.

Daar alle leden zich al tegen de voorgestelde combinatie hebben uitgesproken, wordt het ontwerp niet meer in stemming gebracht.

Wordt vervolgd.

(De voetnoten worden in het volgende nummer, aan het slot van dit artikel geplaatst).